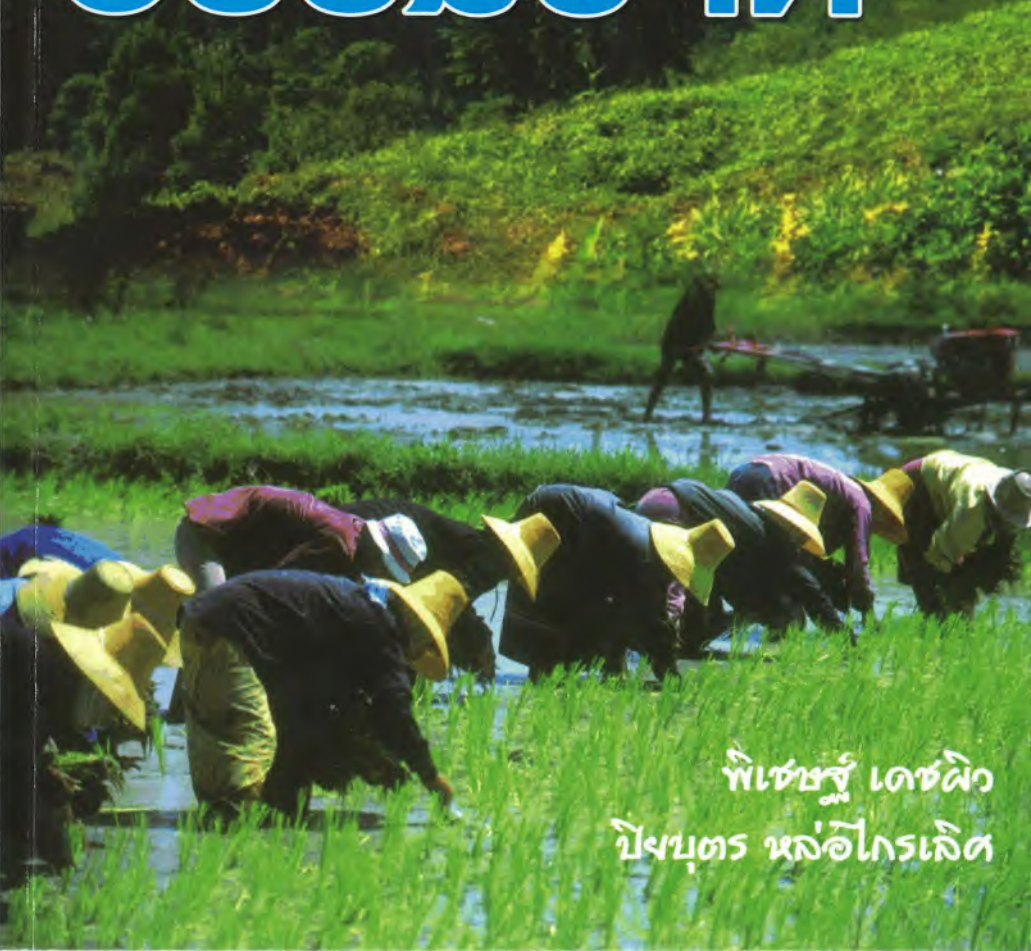

ชุมชน กับ ธรรมชาติ

พิเชษฐ เดชผิว
ปิยะบุตร หล่อไกรเลิศ

 | MACE EDUCATION

ชุมชนกับธรรมชาติ

สำหรับ

นักเรียนระดับมัธยมศึกษา

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

สาระที่ 5 : ภูมิศาสตร์

มาตรฐาน ส 5.2 : เข้าใจปฏิสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อมทาง
กายภาพที่ก่อให้เกิดการสร้างสัรค์วัฒนธรรมและ
มีจิตสำนึกอนุรักษ์ทรัพยากร สิ่งแวดล้อมเพื่อการ
พัฒนาที่ยั่งยืน

พิเชษฐ์ เดชผิว

ปิยนุตร หล่อไกรเลิศ

ชุมชนกับธรรมชาติ

ผู้เขียน : พิเชษฐ์ เดชผิว

ปิยบุตร หล่อไกรเลิศ

ข้อมูลทางบรรณานุกรมของหอสมุดแห่งชาติ

พิเชษฐ์ เดชผิว.

ชุมชนกับธรรมชาติ.-- กรุงเทพฯ : แม็ค, 2548.

168 หน้า.

1. ธรรมชาติ. 2. มนุษย์ -- อิทธิพลของสิ่งแวดล้อม. I. ชื่อเรื่อง.

304

ISBN : 974-9954-00-9

สงวนลิขสิทธิ์ตามพระราชบัญญัติ

บริษัทขอสงวนลิขสิทธิ์ ห้ามมิให้ผู้ใดนำส่วนหนึ่งส่วนใด หรือตอนหนึ่งตอนใด
ของเนื้อเรื่อง ภาพประกอบและอื่นๆ ที่ปรากฏอยู่ในหนังสือเล่มนี้ ไปทำการคัดลอก
โดยวิธีพิมพ์ดีด เรียงตัวอัดสำเนา ถ่ายฟิล์ม ถ่ายเอกสาร

พิมพ์โดยเครื่องจักร หรือวิธีการอื่นใดเพื่อนำไปแจกจำหน่าย

สงวนลิขสิทธิ์ : ตุลาคม 2548

ราคา 90 บาท

จัดจำหน่ายโดย บริษัท สำนักพิมพ์แม็ค จำกัด

การสั่งซื้อ : ส่งธนาคัตถ์สั่งจ่าย ไปรษณีย์ลาดพร้าว ในนาม บริษัท สำนักพิมพ์แม็ค จำกัด

9/99 อาคารแม็ค ขอยลาดพร้าว 38 ถนนลาดพร้าว แขวงจันทระเกษม

เขตจตุจักร กรุงเทพฯ 10900

โทรศัพท์ 0-2938-2022-7 โทรสาร 0-2938-2028

พิมพ์ที่ : หจก.สำนักพิมพ์ฟิลิกส์เซนเตอร์ โทรศัพท์ 0-3429-8289

หนังสือเล่มนี้พิมพ์ด้วยกระดาษ ดิบเบิ้ล เอ
กระดาษจากไม้ปลูก ไม่รบกวนไม้ธรรมชาติ

คำนำ

“ชุมนุมชนกับธรรมชาติ” เป็นหนังสือค้นคว้าอ้างอิงกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สาระที่ 5 ภูมิศาสตร์ มาตรฐาน ส 5.2 เข้าใจปฏิสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อมทางกายภาพที่ก่อให้เกิดการสร้างสรรคัวัฒนธรรม และมีจิตสำนึกอนุรักษ์ทรัพยากร สิ่งแวดล้อมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

เนื้อหาภายในเล่มประกอบด้วย แนวคิดและค่านิยมเกี่ยวกับธรรมชาติ ระบบธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม ทรัพยากรธรรมชาติ ชุมชนกับธรรมชาติ โดยแสดงกรณีตัวอย่างการจัดสภาพชุมชนให้มีความสัมพันธ์กับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในภาคเหนือ ภาคอีสาน และภาคใต้

บริษัท สำนักพิมพ์แม็ค จำกัด หวังเป็นอย่างยิ่งว่า ท่านจะได้ประโยชน์จากหนังสือค้นคว้าอ้างอิง “ชุมนุมชนกับธรรมชาติ” สำหรับเพิ่มพูนความรู้ให้ลึกซึ้งและกว้างขวางมากยิ่งขึ้น และหวังว่าหนังสือนี้ จะยังประโยชน์แก่นักเรียน นักศึกษา ครู อาจารย์ สมดังเจตนารมณ์ในการปฏิรูปการศึกษาของชาติ

บริษัท สำนักพิมพ์แม็ค จำกัด

สารบัญ

หน้า

บทนำ	5
แนวคิดและนิยามเกี่ยวกับธรรมชาติ	17
ระบบธรรมชาติ	25
สิ่งแวดล้อม	35
ทรัพยากรธรรมชาติ	40
ชุมชนกับธรรมชาติ	
☉ ชุมชนภาคเหนือในการจัดการป่าชุมชน	68
☉ ชุมชนภาคอีสานในการจัดการป่าบุ่ง ป่าทาม	106
☉ ชุมชนประมงพื้นบ้านภาคใต้ในการจัดการ ทรัพยากรชายฝั่ง	134
บทส่งท้าย	161
บรรณานุกรม	165

บทนำ

วิถีชีวิตคนกับธรรมชาติ

ประเทศไทยมีพื้นที่ทางกายภาพที่แตกต่างกันหลากหลายทั้งที่ราบลุ่มในภาคกลาง พื้นที่ชายฝั่งทะเลทางภาคใต้ พื้นที่ภูเขาสูงชันทางภาคเหนือ ที่ราบสูงทางภาคอีสาน และพื้นที่ประเภทอื่นอีกหลายประเภท เช่น ทุ่งหญ้า ป่าชายเลน ความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนท้องถิ่นโดยเฉพาะชุมชนเกษตรกรรมล้วนแล้วแต่ต้องพึ่งพาอาศัยอยู่กับธรรมชาติและระบบนิเวศในรูปแบบของปัจจัยสี่ หรือการดำเนินแบบแผนการผลิตด้วยการเพาะปลูกพืชผลทางการเกษตรที่ปรับเปลี่ยนอย่างสอดคล้องกับธรรมชาติ ไม่ใช่ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติจนเกินศักยภาพในการรองรับและการฟื้นตัว เช่น การ

ทำไร้หมุนเวียน การทำน้าขึ้นบันได ซึ่งดำเนินมาขออย่างต่อเนื่องยาวนาน
สั่งสมเป็นระบบการผลิตที่เป็นภูมิปัญญาในแต่ละท้องถิ่น

สัมพันธภาพระหว่างชุมชนกับธรรมชาติ

มนุษย์จะสามารถดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างปกติสุขก็ด้วยปัจจัยที่
ตอบสนองต่อความต้องการขั้นพื้นฐาน ทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่รอบ
ตัวเป็นปัจจัยสำคัญที่มนุษย์นำมาปรับใช้ในการสร้างที่อยู่อาศัย ผลิต
เสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่ม ทำยารักษาโรคและอาหาร มนุษย์จึงมีความ
สัมพันธ์ที่อิงอาศัยแนบแน่นกับทรัพยากรธรรมชาติอย่างแยกจากกันไม่ออก
จนกลายเป็นส่วนหนึ่งของระบบนิเวศ ความอยู่รอดของมนุษย์จึงขึ้น
อยู่กับความอุดมสมบูรณ์ของธรรมชาติรอบตัว อันได้แก่ ดิน น้ำ สัตว์
ป่า สัตว์น้ำ และป่าไม้

น้ำ

องค์ประกอบสำคัญในการดำรงชีวิตคือน้ำ มนุษย์ต้องการน้ำเพื่ออุปโภคบริโภค เช่น ใช้สำหรับดื่มกิน ชำระล้างร่างกายและสิ่งสกปรกต่างๆ ใช้เพื่อการปรุงอาหาร และใช้เพื่อการทำการเกษตร เป็นต้น จะเห็นได้ว่าอารยธรรมโบราณต่างๆ ล้วนกำเนิดขึ้นตามลุ่มน้ำสำคัญทั่วโลก ทั้งนี้เพราะความสำคัญของน้ำที่มีต่อการอยู่รอดของมนุษย์ ขาดน้ำก็เหมือนขาดชีวิต การตั้งถิ่นฐานของชุมชนจึงต้องยึดเอาความอุดมสมบูรณ์ของน้ำเป็นหลัก

นอกจากนี้ น้ำยังจำเป็นต่อชีวิตอื่นนอกเหนือไปจากมนุษย์ ไม่ว่าจะเป็นสัตว์หรือพืช สิ่งมีชีวิตเหล่านี้ก็ต้องการน้ำเพื่อการดำรงอยู่ หากขาดน้ำ สิ่งมีชีวิตอื่นก็ไม่สามารถมีชีวิตอยู่ได้เช่นกัน ผลกระทบที่ตามมาคือระบบนิเวศขาดความสมดุล สัตว์และพืชค่อยๆ ล้มตายลงจนแม้แต่มนุษย์เองก็ไม่สามารถอยู่ได้เนื่องจากขาดแหล่งอาหาร

น้ำเมื่อไหลมารวมกันเป็นสายกลายเป็นแม่น้ำหรือขังรวมในที่ลุ่มกลายเป็นหนอง บึง ซึ่งเป็นแหล่งที่อยู่อาศัยของสัตว์น้ำน้อยใหญ่มากมาย ให้มนุษย์ได้ใช้เป็นแหล่งอาหารที่สำคัญต่อเนื่องมายาวนานนับพันปี แหล่งน้ำเหล่านี้ยังมีบทบาทในการเดินทางไปมาหาสู่และขนส่งข้าวของหรือสินค้าระหว่างชุมชนด้วย

ข้าวและพืชผักผลไม้ต่างๆ ล้วนแล้วแต่ได้มาจากการทำการเกษตรทั้งสิ้น การเพาะปลูกและการเกษตรจึงเป็นที่มาของอาหารจำนวนมากมายที่ใช้เลี้ยงชีวิตทั้งคนและสัตว์ ซึ่งล้วนแล้วแต่เป็นกิจกรรมที่ต้องการน้ำเป็นปัจจัยพื้นฐานในการผลิต

ดิน

มนุษย์ใช้พื้นดินเป็นที่อยู่อาศัยและประกอบกิจกรรมต่าง ๆ พื้นดินจึงจำเป็นที่จะต้องถูกจัดสรรแบ่งปันให้ทุกคนอย่างพอเพียงเพื่อให้แต่ละคนมีพื้นที่สำหรับปลูกสร้างที่อยู่อาศัยและทำมาหากิน

ดินเป็นแหล่งอาหารสำคัญของพืช สัตว์กินพืชเป็นอาหาร เมื่อสัตว์และพืชตายลง ส่วนประกอบต่างๆเน่าเปื่อยย่อยสลายผุพัง เป็นกระบวนการคืนแร่ธาตุต่างๆกลับสู่พื้นดินอีกที กลายเป็นวัฏจักรหมุนเวียนกันอยู่เช่นนี้เรื่อยไป ดินจึงทำหน้าที่เป็นสื่อกลางในการเชื่อมโยงสิ่งมีชีวิตกับสิ่งไม่มีชีวิต

พืชนำความอุดมสมบูรณ์ของธาตุอาหารในดินมาใช้ในการเจริญเติบโตและดำรงชีพ การรักษาความสมดุลของแร่ธาตุในดินเพื่อให้ดินคงความอุดมสมบูรณ์เอาไว้จึงมีความสำคัญอย่างมากต่อชีวิตของมนุษย์

ที่พึ่งพาผลผลิตจากการเกษตรในการดำรงชีวิตอยู่ เพราะหากดินเสื่อมสภาพก็ไม่สามารถเพาะปลูกได้ นอกจากนี้แล้วการรักษาคุณภาพของดินยังนับเป็นการรักษาความสมดุลของระบบนิเวศอีกด้วย

ป่าไม้

แหล่งต้นน้ำลำธารที่สำคัญตามธรรมชาติก็คือป่าไม้ เพราะเมื่อฝนตกลงมา ป่าจะช่วยเก็บกักน้ำเอาไว้และค่อยๆ คายน้ำออกมา ทำให้เรามีปริมาณน้ำมากเพียงพอในฤดูแล้ง และหากปริมาณน้ำฝนที่ตกลงมามีมากเกินไป ป่ายังเป็นตัวช่วยชะลอการไหลหลากของน้ำก่อนล้นเข้าท่วมพื้นที่ลุ่มต่ำ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นเขตชุมชนและพื้นที่เพาะปลูกของมนุษย์

ป่าทำให้ฝนตกต้องตามฤดูกาลด้วย พันธุ์พืชขนานชนิดที่มีอยู่ในป่ายังช่วยคายน้ำออกมาทางปากใบ น้ำเหล่านี้จะระเหยลอยขึ้นสู่อากาศ กลั่นตัวรวมกันเป็นหยดน้ำ แล้วตกลงมาเป็นฝนอีกครั้งหนึ่ง

หากมองในแง่โภชนาการแล้ว ป่าก็นับได้ว่าเป็นแหล่งอาหารแหล่งใหญ่ของมนุษย์ อาหารหลายอย่างสามารถหาได้จากป่า เช่น หน่อไม้ เห็ด ผักป่า อาหารเหล่านี้ยังเป็นอาหารที่ปลอดจากสารพิษเพราะเกิดขึ้นตามธรรมชาติ และยังไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายไปซื้อหาจากซูเปอร์มาร์เก็ตอีกด้วย สัตว์หลายชนิดก็ใช้ป่าเป็นที่อยู่อาศัยและแหล่งหากินเช่นเดียวกับมนุษย์

วัสดุที่ใช้ในการสร้างบ้านเรือนที่อยู่อาศัยอย่างง่าย ๆ เช่น ไม้ไผ่ ใบตองตึง ก็มีให้เลือกมากมายในป่า

ก่อนที่จะมียาแผนปัจจุบัน ยามที่มนุษย์ประสบกับโรคภัยไข้เจ็บ ก็ได้ยาสมุนไพรมาจากป่าที่นับเป็นคลังยาขนาดมหึมา มาช่วยรักษา บรรเทาความป่วยไข้ แม้กระทั่งยาแผนปัจจุบันหลายขนานก็ยังต้อง อาศัยตัวยาที่ผลิตขึ้นมาจากวัตถุดิบที่ได้มาจากป่า โรคบางอย่าง เช่น มะเร็งหรือเอดส์ ที่ยังไม่มีใครค้นพบยารักษาอาการให้หายขาด ก็อาจ จะต้องใช้ตัวยาที่ได้จากพืชป่าเหมือนกัน

ป่าไม้จึงเป็นมากกว่าพื้นที่ที่มีต้นไม้ขึ้นอยู่เป็นจำนวนมากตามที่ หลายคนเข้าใจ การทำลายป่าจึงไม่ต่างอะไรกับการทำลายชีวิตของเราเอง

สัตว์ป่า

นอกจากอาหารจำพวกพืชผักที่ได้จากป่าแล้ว สัตว์ป่าที่ อาศัยอยู่ในป่าก็ยังสามารถนำมาเป็นอาหารได้เช่นกัน

พันธุ์พืชป่าหลายชนิดยังได้อาศัยสัตว์ป่าเป็นตัวช่วยแพร่กระจายพันธุ์ สัตว์หลายชนิดโดยเฉพาะสัตว์กินพืชจะกินผลไม้และลูกไม้เป็นอาหาร เมื่อสัตว์เหล่านี้ขับถ่ายก็มักจะมีเมล็ดพืชติดออกมาด้วย เมล็ดที่ตกลงดินหรืออยู่ในสภาพที่เหมาะสมก็จะงอกและเติบโตต่อไป

ดังนั้น การรักษาพันธุ์สัตว์ป่าและรู้จักนำมาใช้อย่างรู้คุณค่าจึงเท่ากับเป็นการรักษาระบบนิเวศให้คงความสมบูรณ์เอาไว้

ความก้าวหน้าของเทคโนโลยีนำมนุษย์ก้าวไปข้างหน้าสู่สิ่งที่เราเรียกว่า “ความเจริญ” เมืองขยายตัวใหญ่ขึ้น อุตสาหกรรมเติบโตและมีกำลังผลิตมากขึ้น ทรัพยากรธรรมชาติถูกนำมาใช้เพื่อสนองตอบความต้องการของมนุษย์ที่ไม่มีวันจบสิ้น และบ่อยครั้งนักที่เราจะหันกลับมามองว่าในขณะที่เรานำทรัพยากรเหล่านั้นมาใช้ เราได้ตอบแทนต่อธรรมชาติไว้อย่างเจ็บปวดแค่ไหน

ปัญหาสิ่งแวดล้อมที่ส่งผลกระทบไปทั่วโลกในปัจจุบัน สอนให้คนในเมืองรู้จักคำว่า “อนุรักษ์” ในความหมายที่ว่า การอนุรักษ์คือการรักษาทรัพยากรเอาไว้ให้คงสภาพเดิมมากที่สุด ห้ามใครไปแตะต้องทรัพยากรเหล่านั้น โดยที่อาจจะไม่รู้เลยว่า ทุกครั้งที่เราเปิดโทรทัศน์ทิ้งไว้ทั้งๆที่ไม่มีใครดู หรือเปิดน้ำทิ้งไว้เวลาแปรงฟันนั้น ก็เป็นการทำร้ายทรัพยากรธรรมชาติไปแล้ว

หากแต่ยังมีคนอีกจำนวนไม่น้อยที่ใช้ชีวิตผูกพันร้อยเรียงเป็นหนึ่งเดียวกับธรรมชาติ พวกเขาใช้ชีวิตตั้งแต่เกิด เติบโต จวบจนกระทั่งวันสิ้นอายุขัยอยู่กับภูเขา สายน้ำ และท้องทะเล นิยามความหมายของคำว่าอนุรักษ์ในมุมมองของพวกเขาแตกต่างออกไปจากคนในเมือง พวกเขาอยู่กับธรรมชาติและรู้จักนำเอาธรรมชาติมาใช้อย่างรู้คุณค่า

วิถีชีวิตคนกับธรรมชาติก่อกำเนิดภูมิปัญญาของท้องถิ่น

เนื่องจากองค์ความรู้หรือภูมิปัญญาในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติของท้องถิ่น เกิดจากการสังเกตจดจำ และสั่งสมเป็นแบบแผนความรู้ที่ถ่ายทอดสืบต่อกันมาหลายช่วงอายุคน อีกทั้งได้รับอิทธิพลทางความคิดที่สำคัญจากพุทธศาสนา การใช้ประโยชน์จากธรรมชาติจึงมีกฎเกณฑ์และตั้งอยู่บนหลักคุณธรรมและศีลธรรม เช่น การไม่ล่าสัตว์ การแบ่งปันสิ่งของ อาหาร แรงงาน รวมถึงการกระจายผลประโยชน์

อย่างเป็นธรรมและทั่วถึง การดำรงอยู่ของสมาชิกในชุมชนจะเป็นไป โดยที่ทุกคนมีความสัมพันธ์กันเป็นเครือญาติ หรือเคารพนับถือในกฎ เกณฑ์และข้อตกลงของชุมชน หน่วยทางสังคมที่ไม่ใหญ่ทำให้การ ตรวจสอบและการควบคุมกันเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ จึงไม่มีใครมี การละเมิดกติกาของชุมชน

การดำรงอยู่ของชุมชนท่ามกลางความเปลี่ยนแปลง

ความเปลี่ยนแปลงทั้งทางเศรษฐกิจ สังคม การเมืองและ วัฒนธรรมอันเกิดจากการพัฒนาประเทศให้ทันสมัย แม้จะก่อให้เกิด ประโยชน์มากมายหลายประการ แต่ผลพวงจากการพัฒนา ก็ได้สร้าง ผลกระทบสืบเนื่องต่อชุมชนท้องถิ่นทั้งทางตรงและทางอ้อม เช่น การ รวมศูนย์อำนาจในการจัดการทรัพยากรทั้งป่าไม้ ที่ดิน ทรัพยากรน้ำ และ ทรัพยากรทางชีวภาพต่างๆ ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการใช้ ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ จากที่เคยใช้อย่างเหมาะสม พอดี กับขีดความสามารถในการรองรับและการฟื้นตัวของธรรมชาติ เริ่ม เปลี่ยนไปสู่การใช้ทรัพยากรเพื่อป้อนเข้าสู่ระบบการผลิตทาง อุตสาหกรรมจนเกินขีดจำกัด เช่น การขยายพื้นที่เพาะปลูกเชิงเดี่ยว เพื่อส่งออก หรือการให้สัมปทานทำไม้ออกจากป่า ซึ่งล้วนแต่ส่งผล กระทบต่อเนื่องคือ ความเสื่อมโทรมและลดจำนวนลงของทรัพยากรทั้ง ดิน น้ำ และป่าไม้

นอกจากนี้สิทธิชุมชนที่เคยดูแลรักษาและใช้ประโยชน์จากทรัพยากรในท้องถิ่นถูกเปลี่ยนไปอยู่ในการจัดการของรัฐ ขณะที่การจัดการแบบเดิมที่ชาวบ้านถือปฏิบัติอย่างต่อเนื่องจนเป็นประเพณีของท้องถิ่นไม่ได้รับการยอมรับในทางกฎหมายทำให้ความรู้สึกต่อคุณค่าและความสำคัญของธรรมชาติเริ่มเปลี่ยนแปลงไป

การปรับตัวของชุมชนท้องถิ่น

ช่วงระยะ 30-40 ปีที่ผ่านมาปัญหาเกี่ยวกับความเสื่อมโทรมและการลดลงของทรัพยากรธรรมชาติได้ขยายตัวเป็นปัญหาขัดแย้งกันระหว่างกลุ่มต่างๆในสังคม เช่น ระหว่างรัฐกับชาวบ้าน รัฐกับนายทุน นายทุนกับชาวบ้าน หรือแม้ระหว่างชาวบ้านด้วยกันเอง ซึ่งเป็นผลมาจากวิถีคิดและการมองทรัพยากรธรรมชาติแตกต่างกันไปตามผลประโยชน์ที่จะได้รับของแต่ละกลุ่ม และด้วยยังมีความเหลื่อมล้ำทั้งด้าน

ผลประโยชน์และความเข้าใจนี้เองที่ส่งผลให้นโยบายหรือมาตรการที่เกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรส่วนรวมจึงขาดประสิทธิภาพ และไม่สามารถตอบสนองต่อสังคมได้อย่างแท้จริง

เนื่องจากความเข้าใจส่วนใหญ่เกี่ยวกับทรัพยากรและความหลากหลายทางชีวภาพโดยเฉพาะด้านป่าไม้ที่มองว่าป่าจะถูกทำลายลงเมื่อมีกิจกรรมของมนุษย์เข้าไปเกี่ยวข้อง กระแสการอนุรักษ์จึงมักพุ่งเป้าไปที่เรื่องของการกันพื้นที่ป่าให้เป็นเขตปลอดจากกิจกรรมทั้งหลายของมนุษย์ไม่ว่ากรณีใดๆ ด้วยแนวคิดเช่นนี้ ทำให้การจัดการด้านป่าไม้และความหลากหลายทางชีวภาพจำกัดอยู่แค่การเก็บทรัพยากรเอาไว้ และเมื่อจะนำมาใช้ก็จำกัดให้อยู่ในดุลยพินิจของนักวิชาการผู้ชำนาญการเท่านั้น เท่ากับว่าเป็นการกีดกันชุมชนหรือผู้คนที่อยู่อาศัยและดูแลรักษาธรรมชาติมาอย่างยาวนานออกไปจากการตัดสินใจ แม้จะมีข้อพิสูจน์ว่าการอยู่อาศัยของชุมชนนั้นไม่ได้เป็นการทำลายหรือใช้ทรัพยากรธรรมชาติจนเกินขีดความสามารถในการรองรับก็ตาม

แม้จะเผชิญกับความเปลี่ยนแปลงหลายประการ แต่ยังมีชุมชนท้องถิ่นหลายแห่งพยายามปรับตัวเพื่อรับกับความเปลี่ยนแปลง โดยยังคงยึดถือประเพณีพิธีกรรม ความเชื่อดั้งเดิมของท้องถิ่นมาเป็นแนวทางในการดำรงรักษาไว้ซึ่งการคงอยู่ของทรัพยากร ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมของชุมชน ตัวอย่างการปรับตัวเกิดขึ้นหลายรูปแบบ เช่น เมื่อชุมชนเผชิญกับการถูกแย่งชิงทรัพยากรเช่นป่าไม้ จากคนภายนอก มีการรวมตัวกันเพื่อต่อต้าน โดยมีแนวคิดว่า คนภายนอกไม่ได้มาดูแลรักษา